

DET UHØRTE OVERGREB

– om at forebygge seksuelle krænkelser af
børn og unge i idrætten

DANMARKS IDRÆTS-FORBUND
Olympisk komite

SEKSUELLE KRÆNKELSER

Seksuel krænkelse af børn og unge kan spænde fra ubevidste krænkelse grundet tankeløshed til bevidste handlinger udført af pædofile. En pædofil er en person, der føler sig tiltrukket af børn og som søger at blive seksuelt tilfredsstillet hos børn. Ofte er den pædofile en mand, men der findes også pædofili blandt kvinder. Pædofile findes i alle samfundslag, og deres trang afspejles i deres tanker, fantasier, ønsker og handlinger. Nogle pædofile accepterer deres afsporede seksualitet og ser den som en naturlig del af deres selvopfattelse. Det vil sige, at de finder deres ønsker og handlinger rimelige, og de mener, at resten af samfundet tager fejl i fordømmelsen af den pædofile trang. Andre pædofile skammer sig over deres seksualitet, og føler skyld og angst over trangen. En del udlever af den grund aldrig deres seksualitet aktivt.

Overgreb mod børn vækker voldsomme følelser hos os alle. Følelser som afsky, had og afmagt. Samtidig kan den offentlige opmærksomhed omkring overgrebene i idrætslivet røkke ved den tillid, som forældre og børn skal have til os i idrætsverdenen. Konkrete sager kan også røkke ved vor tillid til hinanden som idrætsskolleger.

Overgreb må ikke finde sted. Men det må heller ikke ske, at klublivet inficeres af mistænksomhed, der forhindrer de mange frivillige i at udføre deres primære opgave, nemlig at organisere idræt og formidle glæde og fællesskabsfølelse til de mange børn og unge, som dyrker idræt.

Langt de fleste frivillige trænere, ledere og instruktører er deres opgave voksen. De har valgt at gå ind i foreningsarbejdet, fordi de kan lide at arbejde med børn, unge og idræt. Og fordi de er gode til det! Desværre tiltrækkes pædofile af de miljøer, hvor børn og unge færdes. Det gælder både i idrætsforeningen og på sportspladsen.

Vi har alle – også frivillige i idrætslivet – ansvar for at beskytte børn og unge mod seksuelle overgreb. Og vi har et ansvar for, at idrætsforeningen fortsat er det sted, hvor trænere, instruktører, børn og unge kan mødes og opleve spænding, glæde og fællesskab.

Danmarks Idræts-Forbund har lavet denne pjece for at:

- øge foreninger og klubbers opmærksomhed på seksuelle overgreb i klublivet.
- opfordre foreninger og klubber til at diskutere, hvordan overgreb kan forebygges.
- fortælle trænere, instruktører og ledere, hvordan man skal handle, hvis en mistanke om overgreb opstår.
- oplyse om de lovmæssige forhold, der gælder for seksuel kontakt med børn og unge, herunder de lovpligtige børneattester.

Der er udarbejdet særskilt vejledning vedr. indhentning af oplysninger i det centrale kriminalregister.

SEJRSKNUS OG KROPSKONTAKT

Det frivillige foreningsarbejde er guld værd. Det sætter børn og unge i centrum. Giver dem oplevelser med mulighed for udfoldelse, spænding og udfordring. Glæde ved at lykkes og opleve fællesskab til træning, på holdet og i klubben.

Foreningsidrætten bygger på frivillighed. Lederne er frivillige – ofte også trænere og instruktører. Og børnene kommer frivilligt. Det centrale element i idrætsforeningen eller klubben er det fælles engagement for idræt, for hinanden og den enkelte – alt sammen båret af frivillighed.

Idræt er at opleve og vise følelser. Her skal være plads til både sejrsknus, et klap på skulderen eller en trøstende omfavelse til det barn, som føler nederlag eller har slået sig.

Det er også naturligt, at der er kropslig kontakt i andre situationer – både mellem børnene og mellem træner og børn. Idræt handler om at bruge kroppen, mærke og beherske den.

Nogle gange skal barnet have hjælp til at udføre bestemte bevægelser. Andre gange kan der være sikkerhedsmæssige årsager til, at en instruktør griber eller holder om barnet.

Frygten for beskyldninger om seksuelle overgreb skal ikke føre til, at træneren og instruktøren ikke tør røre børnene.

DEN VOKSNE SOM FORBILLEDE

Men selvfølgelig er der grænser for kropskontakten. Berøring af skridt og bryster er aldrig acceptable. Smækkys på munden bør overlades til forældrene. Og mandlige trænere skal holde sig fra pigernes omklædningsrum.

Grænserne kan imidlertid være flydende. Derfor er det en god idé, at klubben diskuterer, hvor grænsen for kropskontakt går og finder frem til en etisk fællesnævner. Må en træner gå i bad sammen med børnene? Hjælpe til med påklædningen? Fortælle frække vittigheder i omklædningsrummet? Kommentere den unges fysiske udvikling osv.?

Træneren er rollemodel for børnene. Autoritet og forbillede på samme tid. Det er derfor utrolig vigtigt, at træneren er bevidst om sin rolle. At klubben er opmærksom på de roller, deres trænere og ledere varetager – og ikke mindst den måde, de taler og handler på i forhold til børnene.

Nogle voksne er desværre ikke egnede som rollemodeller for børn. Derfor kan der opstå situationer, hvor børn og unge udsættes for ubevidste krænkelse eller i værste fald bevidste krænkelse af seksuel karakter.

BØRNEATTESTER ?

Lov om børneattester blev vedtaget i Folketinget d. 16. juni 2005. Loven er gældende fra 1. juli 2005 og indeholder krav om at indhente børneattester i forbindelse med ansættelse af personale mv. Det spiller ingen rolle om vedkommende træner/instruktør får løn, eller om arbejdet foregår på frivillig basis. For dansk idræt medfører loven, at alle idrætsforeninger er forpligtet til at indhente børneattester på nyansatte trænere, instruktører og ledere m.fl., som er i direkte og vedvarende kontakt med børn under 15 år. Overholdes loven ikke, kan foreningen straffes med bøde, ligesom kommunerne har hjemmel til at inddrage kommunale tilskud og lokaler.

Blanketten til brug ved indhentelse af børneattest kan downloades fra DIFs hjemmeside, www.dif.dk. Her findes også en særskilt vejledning.

KAN VI UNDGÅ OVERGREB I VORES KLUB?

Svaret er beklageligvis et "nej". Men vi kan gøre livet besværligt for krænkeren og minimere risikoen betydeligt.

Den bedste forebyggelse af overgreb mod børn – og det gælder overgreb af enhver art – er et fælles værdigrundlag og et "klima", hvor det er naturligt hele tiden at drøfte, om den enkelte eller klubben som helhed lever op til de fælles værdier.

Alle klubber har brug for løbende at diskutere, hvilke holdninger og værdier, der skal være bærende for klublivet. Hvordan skal vi omgås hinanden? Hvilke forventninger og krav har vi til trænere og ledere? Hvilket samspil ønsker vi med forældrene? Hvordan skal klubben ledes?

Sagt på en anden måde er værdigrundlaget et sæt "leveregler" for klublivet og dets aktiviteter. Det er naturligt og påkrævet, at disse leveregler også sigter mod at mindske risikoen for overgreb mod børnene. Det kan for eksempel være regler som:

- Her i klubben taler vi ordentligt til hinanden. Ingen sjofle tilråb eller kommentarer om hinandens kroppe.
- Nye trænere skal ikke fra starten have eneansvaret for et hold børn, og vi går jævnligt på besøg hos hinanden, når der trænes.
- På ture er der altid mindst to trænere eller ledere med.
- Man går ikke ind i det modsatte køns omklædningsrum.
- Man inviterer ikke enkelte børn hjem til sig.
- Forældrene skal opfordres til at deltage i børnenes idrætsliv. De kender børnene bedre end vi gør og er derfor bedre i stand til at opdage, hvis barnet mistrives.
- Alle har pligt til at gå til bestyrelsen, hvis de hører rygter om overgreb eller selv fornemmer, at noget er galt.
- Bestyrelsen har altid pligt til at tage sådanne henvendelser alvorligt og reagere hurtigt.
- Der er indhentet børneattest på alle trænere/instruktører, der har direkte kontakt med børn under 15 år, jfr. Lov om indhentelse af børneattester.

UDARBEJDELSE AF LEVEREGLER

Hvis din klub ønsker at få udarbejdet et sæt leveregler kan følgende fem spørgsmål og fem faser give inspiration hertil.

- Hvem skal styre forløbet?
- Hvad ønsker klubben af forløbet?
- Hvilke og hvor mange ressourcer ønsker I at anvende?
- Hvem skal involveres i forløbet?
- Hvem skal have ansvaret for at følge op?

Fase 1: Nedsættelse af styregruppe.

- Fastlæggelse af plan for forløbet.

Fase 2: Arbejdsrunde med relevante personer.

- Involver mange medlemmer, ledere, trænere, forældre mv.
- Beskriv klubbens stærke og svage sider samt hvad, I gerne vil stå for.
- Opstil punkter til "klubbens leveregler" samt fortolkning af disse. Hvad er de mulige afledte konsekvenser?

Fase 3: Redaktion og udformning af oplæg til "klubbens leveregler".

- En lille gruppe bearbejder og udformer et samlet oplæg.
- Oplægget sættes eventuelt til høring i klubben – indkald evt. til et nyt arbejdsrunde.

Fase 4: Politisk bearbejdelse og vedtagelse af "klubbens leveregler".

Fase 5: Implementering af "klubbens leveregler"

- De enkelte afdelinger, hold eller udvalg forholder sig til "klubbens leveregler".
- Hvad betyder det for jeres arbejde og adfærd?

HAR DIN KLUB LEVEREGLER?

Levereglerne tjener to vigtige formål: Det bliver tydeligt for alle, hvilke regler, der gælder. Og den enkelte træner bliver mere opmærksom både på sin egen og andres opførsel.

For klubbens ledelse er det en særlig opgave at opfordre til åbenhed. Forstået sådan, at man løbende tager initiativ til, at både levereglerne og den måde, de opfyldes på, bliver diskuteret og eventuelt ændret.

Gode leveregler og en åben dialog forhindrer ikke, at overgreb kan forekomme. Men det kan sikre, at overgreb ikke får lov at fortsætte.

De klubber, som bruger tid på at blive enige om fælles værdier, løbende forholder sig til dem – og ikke mindst efterlever dem i hverdagen, vil opleve, at mange praktiske udfordringer bliver lettere at løse. Kvaliteten øges, de positive sider af klublivet fremmes, og samtidig forebygges der mod uønskede forhold som alkohol, doping, snyd – og seksuelle krænkelser.

Klubbens og idrættens troværdighed bliver styrket, hvis I som klub tilkendegiver jeres holdninger og værdier i form af et sæt leveregler for hele klubbens virke. Og jævnligt informerer forældre og børn om disse leveregler.

HVIS MISTANKEN OPSTÅR

Det er svært at mistænke en person for seksuelle overgreb mod børn. Erfaringen viser, at kendskab til overgreb i klubsammenhæng oftest fremkommer ved, at barnet eller den unge betror sig til nogen uden for klubben.

Som trænerkollega til en mistænkt eller sigtet vil man uvilkårligt forsøge at genkalde sig tegn på, at noget var forkert. Og bebrejdede sig selv, at man ikke reagerede.

Måske var det sådan, at vedkommende viste lidt for stor interesse for et enkelt barn. Eller at man faktisk vidste, at han eller hun mødtes med barnet uden for klubben.

Måske virkede barnet generelt kontaktsøgende over for voksne og fik "held" til at opnå særlig kontakt til en bestemt træner. Ulykkeligtvis tillagde man ikke disse forhold større betydning og fik aldrig talt med andre om det.

Hvad gør man som træner, hvis man kommer under vejr med, at en trænerkollega muligvis kikker for interesseret på et barn, etablerer én-til-én kontakt, som også rækker uden for klubben, hører rygter eller som klubleder får henvendelser fra bekymrede forældre?

Først og fremmest må man gøre sig klart, at ingen strudsemanøvre bortmaner den meget ubehagelige situation. Man har som voksen – selv om man er frivillig og ulønnet – pligt til at forholde sig til og reagere på mistanken.

DET SIGER LOVEN

Ifølge Servicelovens §36 og Straffelovens §213 har alle personer pligt til at underrette barnets bopælskommune (socialforvaltningen), hvis man får kendskab til, at et barn under 18 år udsættes for vanrøgt, nedværdigende behandling eller lever under vilkår, der bringer dets sundhed og udvikling i fare. Trænere, ledere og instruktører har således pligt til – selv eller gennem ledelsen – at underrette kommunens socialforvaltning, hvis man mener, at et barn udsættes for seksuelle overgreb.

Straffelovens §§ 216-235 handler om seksuelle overgreb mod børn og unge. Den seksuelle lavalder

er her i landet 15 år. Det er også strafbart at have sex med en ung under 18 år, hvis den unge er "betroet den voksne til undervisning eller opdragelse", eller hvor det seksuelle forhold skyldes misbrug af alder og erfaring. I idrætssammenhæng er alle former for seksuel kontakt mellem trænere, ledere, instruktører og de børn under 18 år, som de trænere, derfor helt uacceptable.

Danmarks Idræts-Forbunds holdning er, at personer, som er dømt efter ovennævnte paragraffer i straffeloven, ikke længere kan være træner eller leder for børn og unge inden for idrætten. Danmarks Idræts-Forbund har i sine love indført et regelsæt, der giver Danmarks Idræts-Forbunds bestyrelse mulighed for at udelukke personer fra træner-/ledergerning i foreninger under DIF, såfremt de er dømt for seksuelle krænkelser. Foreninger under DIF har pligt til at underrette DIF, hvis man i foreningens ledelse er vidende om, at en træner/leder er blevet dømt for seksuelle krænkelser.

HVAD GØR MAN?

Ikke to sager er ens, og der gives ingen enkle opskrifter på, hvordan man skal reagere, hvis mistanken om overgreb opstår. Men nogle generelle råd er:

1. Hold hovedet koldt. Selv om en masse spørgsmål vil melde sig: Hvordan beskytter vi børnene? Hvordan undgår vi, at børn og forældre går i panik? Hvordan undgår vi "heksejagt" og garanterer den mistænkte retssikkerhed?
2. Dernæst skal mistanken lande på ledelsens bord. Det er ledelsens opgave at vurdere, om den mistænkte skal anmeldes til politiet, afsættes som træner – eller ingen af delene. Beslutningen har store konsekvenser for enten barnet eller den mistænkte. Derfor er det naturligt, at den træffes af ledelsen, som har det formelle ansvar for klubben. Foreningens ledelse bør altid i denne fase af en sag kontakte DIFs ekspert på

området, som vil bistå foreningens ledelse i vurderingen af sagen og evt. henvendelse til myndighederne.

3. Hvis ledelsen efter grundig overvejelse – og gerne i samarbejde med den person, som nærer mistanken – mener, at mistanken er ubegrundet, må man beslutte ikke at foretage sig mere. Og forsøge at stoppe eventuel sladder og rygtedannelse.
4. Finder man derimod mistanken begrundet eller stadig er i tvivl, så hører sagen ikke længere hjemme hos klubledelsen. Den kan overgives til kommunens socialforvaltning, som varetager barnets interesser eller der kan indgives en anmeldelse til politiet, som gennem afhøringer og undersøgelser undersøger sagen. Desuden bør forældrene straks orienteres om mistanken og om henvendelsen til myndighederne.
5. Som ansvarlig leder kan man have brug for at tænke sig om, inden beslutningen træffes. Ofte kan man som leder eller i en bestyrelse være usikre på, om der er grund til at nære mistanke til en voksen træner/leder. Brug DIFs ekspert eller en anden relevant sparringspartner til at drøfte sagen med. Vær i øvrigt diskret og undgå at lege detektiv. Det er politiets opgave!

KRISEBEREDSKAB

Der er mange hensyn at tage, hvis en træner bliver anmeldt og eventuelt sigtet for overgreb: Hvem orienterer og hjælper barnets forældre? Hvad med de andre forældre og børn, der er lige så chokerede? Hvad med klubmiljøet og de andre trænere?

Klubben har i denne situation brug for hjælp og bør hurtigst muligt kontakte enten DIFs ekspert eller de sociale myndigheder i kommunen. Nogle kommuner har – af bitter erfaring – gennemtænkt problemerne og har et beredskab for vuggestuer, børnehaver og fritidshjem, som kan overføres til idrætsklubben.

For andre kommuner vil det være "nyt land", men de vil alligevel kunne hjælpe med at tackle problemerne, ligesom det altid er socialforvaltningens opgave at drage omsorg for det krænkede barn og dets forældre.

Klubben skal også være opmærksom på de reaktioner, som opstår i kølvandet på seksuelle overgreb. Det er en dramatisk hændelse for hele forældregruppen, børnene, de øvrige trænere og eventuelle ansatte. Så dramatisk, at den typisk udløser en krise hos den enkelte.

Chokreaktionerne kan være meget forskellige fra person til person. Nogle knokler løs, som om ingenting er sket. Nogle taler og taler om det. Andre bliver handlingslammede og vil forlade stedet. Efter det første chok kommer skyld, skam og selvbeprejdelser væltende. Eller man skubber det fra sig og giver andre skylden.

Uanset hvordan reaktionerne er, bør klubledelsen sørge for hjælp til, at oplevelserne bliver bearbejdet i fællesskab. Det er vigtigt for klubbens liv i tiden fremover og en hjælp til at komme videre. Drøft hvordan med kommunen.

DIFs og DGI's fælles kollektive forsikring giver også mulighed for krisehjælp i tilfælde af en sag vedr. seksuelle krænkelse i foreningen. Forsikringen giver mulighed for hjælp til såvel den forurettede, som andre børn og ledere i foreningen, som er berørt af sagen. Kontakt DIFs ekspert vedr. pædofili/seksuelle krænkelse.

HVOR STORT ER PROBLEMET?

Hvad enten vi vil se det i øjnene eller ej – så sker det, at voksne forgriber sig seksuelt på børn. Det sker blandt andet i idrætsforeningerne, hvor idrættens frie, kropslige og ofte følelsesladede omgangsform i enkelte tilfælde bruges som dække over en usund vokseninteresse for et eller flere børn.

Overgrebene spænder vidt. Fra voldtægt og sadistisk magtanvendelse til blufærdighedskrænkelser, seksuel chikane med sjofle bemærkninger og nærgående blikke.

Det er svært at sætte tal på omfanget. Danmarks Idræts-Forbund behandler årligt 3-6 sager, som omhandler seksuelle overgreb begået af en træner mod et barn i foreningen, og hvor den pgl. træner er dømt ved retten. De nyeste danske tal viser, at de fleste overgreb sker i familien.

I en undersøgelse fra 2008 fortalte 7 unge ud af 4000 adspurgte 9. klasses elever, at de havde været udsat for en seksuel situation/seksuelt overgreb med en træner fra deres idrætsforening. Det svarer til ca. 0,2 % af de adspurgte.

Det væsentlige er, at overgreb i idrætsforeninger forekommer, de forekommer fortsat og, der er derfor al mulig grund til at søge at forebygge dette uanset, at antallet af overgreb relativt set er lille.

Tallene skal dog tages med et stort forbehold, for forskerne taler om et stort mørketal. Mørketallet betyder, at antallet af overgreb mod børn formodes at være langt større end politiets statistikker viser. Simplethen fordi overgrebene aldrig bliver opdaget og/eller anmeldt.

DEN BEDSTE FOREBYGGELSE

Der er næppe nogen, som ønsker at give køb på idrættens særlige fysiske og livsbekræftende omgangsform. Som altid er det bedre at forebygge end at lappe på skaderne.

Bedste forebyggelse er – som nævnt – gode spilleregler for omgangen med hinanden samt åbenhed om, hvad man gør. Det bør være naturligt i enhver klub, at man kan give gensidig vejledning om, hvad der er god skik og brug i klubben.

Det kan også være en god idé at se nye trænere an ved "følrdninger" med ældre trænere og ved at tage referencer fra tidligere klubber. Selv om der er tale om frivillighed og ulønnet arbejde, er det en god tommelfingerregel, at det er bedre at mangle en træner end at ansætte en person, man er usikker på.

På opslagstavler og lignende, hvor børnene og de unge færdes, bør klubben reklamere for telefonnumre og adresser, hvor børn og unge kan søge hjælp.

Du kan ringe gratis og anonymt til BørneTelefonen på 116 111

RÅDGIVNING VEDRØRENDE SEKSUELLE KRÆNKELSER

Opstår mistanken om seksuelle overgreb, føler I jer usikre på, hvordan I skal forholde jer eller har I spørgsmål af enhver art, bør I kontakte Danmarks Idræts-Forbund. Danmarks Idræts-Forbunds ekspert, specialkonsulent Jan Darfelt, har mere end 10 års erfaring i at rådgive foreningsledelser og ledere, som har haft sager om pædofili eller seksuelle krænkelse tæt inde på livet.

Danmarks Idræts-Forbund Specialkonsulent Jan Darfelt

Idrættens Hus
2605 Brøndby
www.dif.dk
jd@dif.dk
Tlf.: 43 26 20 31

DIF besvarer også anonyme henvendelser.

**Rekvirér også hæftet:
Vejledning til idrætsforeninger om at indhente og
håndtere børneattester.**

**Eller download hæftet i pdf-format fra DIFs
hjemmeside, www.dif.dk.**

Børns Vilkår (www.bornsvilkar.dk)

BørneTelefonen

- For børn og unge
- Ring gratis og anonymt på **116 111**
- Mandag – torsdag fra kl. 12-21 og fredag fra kl. 12-19

BørneChatten

- For børn og unge
- Tjek www.bornsvilkar.dk for åbningstider

ForældreTelefonen

- For alle voksne om børn og unge
- Telefon: 35 55 55 57
- Mandag – torsdag fra kl. 12-21 og fredag fra kl. 12-19

FagTelefonen

- For fagpersoner såsom trænere, lærere og pædagoger
- Telefon: 35 55 55 58
- Mandag – fredag fra kl. 12-14

Du kan ringe anonymt om alt muligt – stort som småt !

Rådgiverne er uddannede voksne med viden og erfaring om børn – f.eks. socialrådgivere, pædagoger, psykologer og lærere.

Børns Vilkår er en privat humanitær organisation, hvis formål er at arbejde for at styrke og forbedre børn og unges vilkår, opvækst og udviklingsmuligheder i Danmark. Børns Vilkårs arbejde er uafhængigt af politiske, religiøse og økonomiske interesser.

Udgivet af: Danmarks Idræts-Forbund
marts 2010, 3. udgave

Grafisk design & produktion:
Formegon Aps

Tekst & redaktion:
Torben Bundgaard
Jan Darfelt
Helle Carlsen
Astrid Skotte
Kirsten Juhl

Foto: Jeanne Kornum

DANMARKS IDRÆTS-FORBUND
Olympisk komite